

**BEETHOVEN ÉS A HALHATATLAN KEDVES
– ÉLETRAJZI ADALÉKOK ÉS FILMISMERTETŐ**

Szerző:

Mező Kristóf Szíriusz
Kocka Kör

Szerző e-mail címe:

sziriusz.mezo1@gmail.com

Lektorok:

Papp Sándor (Ph.D.)
Miskolci Egyetem

Mező Katalin (Ph.D.)
Debreceni Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Ez a tanulmány a Bernard Rose által rendezett, Ludwig van Beethovenhez köthető „Immortal Beloved” (Halhatatlan kedves) című filmet mutatja be, és életrajzi adatokat közöl a nagy zeneszerzőről.

Kulcsszavak: tehetség, sport, képesség, kreativitás, motiváció

Diszciplína: zenetudomány

Abstract

BEETHOVEN AND THE IMMORTAL BELOVED - BIOGRAPHICAL DATA AND FILM REVIEW

This study focuses film "Immortal Beloved", directed by Bernard Rose, which is associated with Ludwig van Beethoven, and provides biographical data about the great composer.

Keywords: Beethoven, biography, film

Disciplines: musicology

Mező Kristóf Szíriusz (2023): Beethoven és a Halhatatlan kedves – életrajzi adalékok és filmismertető. *OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2023/2. 43-51. DOI 10.35405/OXIPO.2023.2.43

Ludwig van Beethoven (német származású zeneszerző, a bécsi klasszika nagy alakja) Bonnban, vélhetően 1770. december 16.-án született és 56 éves korában Bécsben, 1827. március 26.-án hunyt el (1. ábra).

1. ábra: 1820-ban készült olajfestmény az akkor 50 éves Beethovenről. Címe: Ludwig van Beethoven portréja miközben a Missa Solemnis-t komponálja. Festő: Joseph Karl Stieler (1781-1858). Forrás: Stieler (1820)

Anyja Maria Magdalena Keverich, apja, Johann van Beethoven (tenorista) volt. Az apa korán felismerte fiában a zenei tehetséget, tanította, aminek következtében Ludwig van Beethoven már fiatalon a család eltartójává vált (a két szülő mellett

négy fú és két lánytestvére volt, tehát vele együtt kilenc fős családról van szó).

A továbbiakban először bemutatásra került Beethoven rövid életrajzi vázлата, majd a magyar nyelven „Halhatatlan kedves” címen ismert, 1994-ben bemutatásra került film ismertetése következik.

Életrajzi vázlat

Beethoven életrajzát már sokan sokféleképpen feldolgozták. Első kortárs életrajzírója Anton Schindler (1845), aki a „Halhatatlan kedves” című film főszereplője is egyben. Jelen tanulmány a számos életrajz közül Goldschmidt (1977a,b), Tellenbach (1983) és Cooper (2000) műveire támaszkodik, illetve a tanulmányban tárgyalt filmhez kapcsolódó életrajzi műként Hornyák (1993), novellaként Székely (1961) írását veszi alapul. Az életrajzi vázlat Mező (2023) által használt, évszámot, (ha a pontos hónap-nap szerinti dátum nem ismert, akkor az esemény éve és születési év különbsége alapján számolt, tehát nem a betöltött életkort figyelembe vevő) hozzávetőleges életkort és eseményt megadó formában készült (megjegyzés: az életkorok kalkulációjánál fontos figyelembe venni a decemberi születést, ami miatt olykor egy évvel idősebbnek tűnhet fel a művész).

1770	Ludwig van Beethoven 1770. december 17.-én keresztelték meg Bonnban. Valószínűleg egy 16.-án vagy 17.-én született.
------	---

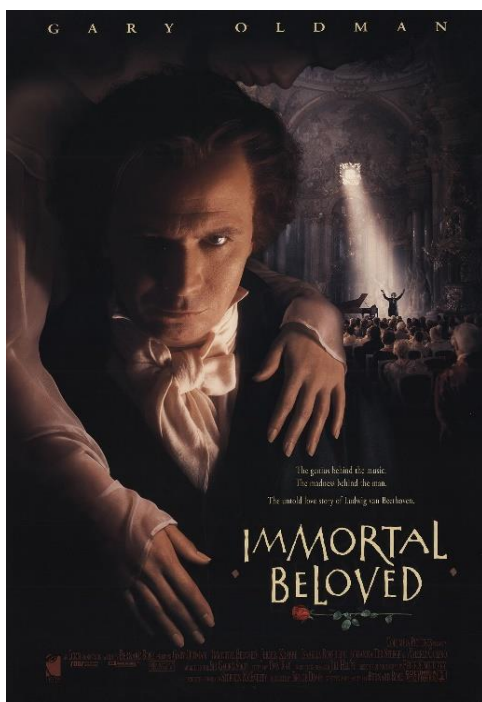
1778	7 évesen, 1778 március 26.-án zongorázott először nyilvánosság előtt.	1792	21 éves korában, 1792 júliusában lehetősége nyílt a Londonból hazatérőben lévő Haydn előtt játszani.
1779	8 évesen az orgonista Christian Gottlob Neefe (német operaszerző, karmester) tanítványa, később kisegítője lett.	1792.	november közepén a választófejedelem ösztöndíjával és Ferdinand Ernst von Waldstein-Wartenberg gróf támogatásával Bécsbe települ. Beethoven Joseph Haydnnál szeretett volna tanulni, akinek azonban nem volt rá ideje.
1780	9 éves korában anyagi támogatójává vált a választófejedelem, Habsburg–Lotaringiai Miksa Ferenc Xavér (Erzherzog Maximilian Franz Xaver Joseph Johann Anton de Paula Wenzel von Österreich) osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, Mária Terézia császárné legifjabb gyermeke.	1792.	december 18-án meghal az édesapja.
1781	Németalföld-szerte ad koncerteket az akkoriban 10 éves Beethoven.	1793	22 évesen lett Haydn tanítványa.
1782-1783	11 éves korában megjelennek első művei (WoO 47, Kurfürsten Sonaten). Zenetanára, Neefe megírja a Beethovenről szóló első cikket, amiben második Mozartnak nevezi a gyermeket.	1794	23 éves korától Albrechtsberger és Salieri tanítványa (utóbbinál nyolc évig tanult).
1784	A 13 éves Ludwigot Bonnban udvari másodzongoristává nevezik ki.	1795	24 éves korában került sor, 1795 március 29.-én első nyilvános fellépésére Bécsben, a B-dúr zongoraversenyének előadásával. Hamar népszerű lett zongoravirtuózként, majd zeneszerzőként. Megjelent három zongoratriója (op.1) is. 25 éves korában jelentkeztek nála a siketség jelei, egyben felmerült benne az öngyilkosság gondolata.
1785	Három zongora négyes komponálása fűződik a nevéhez (ekkor 14 éves).	1796	25 éves korától hangverseny-körúton vesz részt Prága, Drezda, Lipcse, Berlin, Pozsony érintésével.
1787	16 évesen, 1787 nyarán Bécsbe utazott, ahol feltehetően leckéket vett Mozarttól. Ebben az évben július 17.-én hunyt el édesanyja. Beethoven visszatért Bonnba	1797	Az op.5-8, az Adelaide-dal (op.46) stb. megjelenése (26-27 éves ekkoriban).
1789	18 éves korában lett Bonnban az udvari színház és kápolna brácsása.		

1798	Fülbetegsége miatt 27 évesen abba kellett hagynia a hangversenykörútját.		op.30 hegedűszonátát. Kiderül, hogy fülbetegsége gyógyíthatatlan, ami szerepet játszott abban, hogy
1799	1799. májusában (28 éves korában) megismerkedése a Brunszvik családdal.		1802. októberében megírta híres végrendeletét.
	Mint Hornyák (1993, 7. o.) írja: „A Brunszvik testvérek – Teréz, Ferenc, Jozefin, Karolina – és unokatestvérük, Giulietta Guicciardi már csak emiatt is közel álltak hozzá, ők ugyanis mindnyájan született zenei tehetségek, s a nagy zenei titán műveinek értő és ihletett tolmácsolói voltak”	1803	32 éves korában sor kerül nagy koncertjeire a Theater an der Wien-ben. Megtörténik továbbá „A Krisztus az Olajfák hegyén” című oratóriumának, a Kreutzer-szonátának, s egyéb műveinek . bemutatója, s elkészíti a 3. szimfóniát is.
		1804	1804 őszétől az akkor 33 éves Beethovent évekig tartó szerelem fűzi Deym gróf özvegyéhez, Brunszvik Jozefinhez.
1800	1800. április 2.-án (29 évesen) valószínűleg meg első önálló hangversenye a Burgtheaterben. A rendezvényen Mozart és Haydn művei mellett az 1. szimfónia és az op.20 Szeptett is előadásra került.	1805	1805. április 7.-én a 3. szimfónia, november 22-én a Fidelio bemutatója történik meg.
	A maronvásári Brunszvik család meghívására Beethoven 1800. április 29.-én (29 évesen) látogat a magyarországi Budára, ahol május 7-én a Várszínházban lép fel.	1806	Beethoevn 34 éves ekkoriban. 35 éves korában alkotja meg a 4. szimfóniát, a hegedűversenyt, a G-dúr zongoraversenyt. Ellátogat a magyarországi Martonvásárra a Brunszvik grófok birtokára, ahol szerelmes lesz az egyik grófkisasszonyba. Fennmaradt levelezésük alapján Székely Júlia (1961) írta meg „A halhatatlan kedves” című életrajzi regényt.
1801	30 éves korában elkészül az op.27 no.2 cisz-moll (Holdfény) szonáta, amely 1803-ban jelenik meg Giulietta Guicciardinak szóló ajánlással. Sor kerül a Prometheusz-balet bemutatójára is.	1807	36 éves korában megjelenik a Brunszvik Ferencnek dedikált op.57 Appassionata-szonáta, s Kis-martonban megtörténik a C-dúr mise bemutatója.
1802	A 31 éves Beethoven megírta többek között a 2. szimfóniát, az		

1808	38 éves korában kerül sor, 1808 december 22.-én a „roppant méretű” hangversenye, aminek keretében az 5. és 6. szimfónia, a Karfantázia stb. is elő lett adva.	1818	47 éves korától hallássérülése miatt csak egy társalgási füzet révén tud kommunikálni a környezetével. <i>Ettől kezdve gyakorlatilag siketen alkot, kizárólag abszolút hallására és zenei képzeletére hagyatkozva!</i>
1809	Beethoven 38 éves, amikor 1809. március 1-jén Rudolf főherceg, Kinsky és Lobkowitz herceg évjáradékról szóló okmányt adnak ki, annak érdekében, hogy a zeneszerzőt Bécshez kössék. Ebben az évben készül el a Fisz-dúr (op.78) szonáta (Brunszvik Teréznek ajánlva) és az op.77 zongorafantázia is (Brunszvik Ferencnek dedikálva azt). Megjegyzés: gróf Brunszvik Terézben tisztelhetjük az első magyarországi óvodák megalapítóját.	1819	A 48 éves zeneszerző a „Missa Solemnis” című művén dolgozik.
1812	1812 Július 6-7.-én keletkezik a „Halhatatlan Kedves” levél. Beethoven ekkor 41 éves.	1820	Betegségek (köszvény) gyötrik az 50-es éveit megkezdő művészt.
1814	1814. február 24.-én (43 éves korában) újabb nagy koncertet ad, amelyen elhangzik a 8. szimfónia is. Beethoven ekkoriban örvend talán a legnagyobb népszerűségnek.	1822	51 évesen kezd hozzá a 9. szimfónia megírásához.
1815	44 éves, mikor 1815. november 15.-én elhunyt Caspar Carl nevű testvére. Az özvegy anyja és Ludwig lesz unokaöccsének a gyámja. A zeneszerző azonban pert indít, hogy kirekessze a gyámságból (kétes hírű) sógorőjét.	1824	53 éves korában, 1824. május 7.-én történt meg a 9. szimfónia, a Házavatás-nyitány és a Missa Solemnis három tételének (Kyrie, Credo, Agnus Dei) bemutatója. Ettől az évtől számos vonósnégyest komponált.
1816	Az A-dúr zongoraszonáta (op.101) és „A távoli Kedveshez” (op.98) dalciklus alkotásakor Beethoven 45 éves.	1826	55-56 éves korában sokat betegeskedik (sárgaság, vízkórság gyötri).
		1827	A művész 1827. január-február között több műtéten esett túl. Ludwig van Beethoven 1827. március 26.-án, életének 56. évében elhunyt.
			A művészt 1827. március 29.-én nyilvános gyászünnepség keretében temették el a währingi temetőben.
			A „Halhatatlan kedves” című film A „Halhatatlan kedves” (eredeti címe: „Immortal Beloved”) egy valós eseményeken alapuló, Ludwig van Beethoven halála után játszódik film (2. ábra). Az 1994-ben bemutatott filmet Bernard Rose írta és rendezte. A főszerepekben Gary Oldman

(mint Ludwig van Beethoven), Jeroen Krabbé (mint Anton Felix Schindler) játszanak, illetve Josephine von Brunsvik (Brunszvik Jozefin) Geno Lechner alakításában elevenedik meg.

2. ábra: A „Halhatatlan kedves” című film plakátja. Forrás: Net1

A történet cselekménye: Beethoven titkára, egyben első életrajzírója, Anton Schindler útnak indul, hogy eleget tegyen Beethoven végrendeletének.

A film kezdetén 1827, Bécsben járunk. Beethoven testvére és Schindler civakodik a Beethoven vagyonának öröklésén. Vitájukat a végrendelet szakítja félbe, melyben

az áll, hogy a vagyont a művész „halhatatlan kedvese” öröklí. Ezen mindketten csodálkoztak, hiszen Beethovenról sosem tudták, hogy szeretője lenne. Schindler ezért elindult, a titkos szerelem nyomára bukkanjon.

Schindler először egy szálláshelyre ment el ahol ismerték Beethoven. Ott megtudta, hogy Beethovennek egyszer egy nővel volt találkozója a helyszínen. A nő csak várt Beethovenre, de közben kapott egy levelet, amit követően elhagyta a helyszínt. Mikor Beethoven megérkezett tombolni kezdett a dühtől. A szálláshelyen Schindler felismerte a nő, Giuletta Giucciardi aláírását, s elhatározta, hogy felkeresi a grófnőt.

A grófnő magára vállalja, hogy ő volt a nagy szerelme „Luigi”-nak, aki Giuletta zongora tanára volt. Giuletta családja ki nem állhatta Beethoven, de Giuletta mégis felvetette a családja előtt, hogy össze akar házasodni vele. Beethovenról tudni kell, hogy senki előtt nem szeretett zongorázni. Giuletta és családja csak azért vettek egy pianofortét, hogy meglessék Beethoven, és hogy Giuletta apja is meglássa, hogy Beethoven nem mihaszna. A terv be is vált, de Giuletta előbújt, amitől Beethoven rendkívül haragos lett és többet nem találkoztak.

Schindler útján a következő esélyes grófnőhöz ismét találkozik Beethoven testvérével, aki ezúttal új információval állt Schindler elé. Elmesélte Ludwig és fivére, Kaspar Beethoven történetét, miszerint egyszer ugyanaz a lány tetszett meg nekik.

A hölgyet végül Kaspar hódította meg és jegyezte el. Ludwig irigy volt Kasparra, így amikor bejelentették, hogy eljegyezték egymást Ludwig megsértette őket, majd Kaspar kedvesére hívta a hatóságokat.

Schindler Magyarországon folytatja a nyomozását. A film bemutatja Beethoven találkozását Anna-Maria Erdödy grófnővel, ami Beethoven egyik meghiúsult koncertjén történt meg. A koncertet Beethoven hallásának romlása, és a zenészek képzetlensége hiúsította meg. Beethoven mindenki kinevette – kivéve ezt a hölgyet. Maria-val Ludwig sokat zenélt, és nála is lakott egy ideig. Maria szerint ez volt életük legboldogabb szakasza. Schindler is elmesélte hogyan lett Ludwig titkára. Azt is elmesélte, hogy Ludwig egyszer átment Kasparhoz egy szimfóniáját kutatva, amit rábízott. Összevesztek és Ludwig kishíján megölte Kaspart. Ugyanebben az esztendőben halt meg Kaspar. Ludwig nem hagyja, hogy Kaspar feleségénél maradjon az unokaöccse. Beethoven szárnyai alá veszi a fiút, Karl-t, akinek megmondja, hogy zenésznek szánja, mivel anno őt is zenésznek szánták. Beethoven megkérte Maria kezét, de ajánlatát visszautasították.

Beethoven és Karl anyja a bíróságra kerül azért, hogy eldöntsék, kihez kerüljön az ifjú Karl. A bíróságon először megkérdezték Karl-t, hogy kivel akarna szívesebben lenni. A fiú erre azt válaszolta, hogy ő inkább lenne Ludwiggal, de legjobban azt szeretné, ha az egész család együtt élhetne.

Beethoven életének következő öt évét a fiú nevelésének szentelte. Karl-nak kapcsolata kezdett kialakulni a szobalányukkal, ezért Beethoven kirúgatta a nőt. Karl-nak elege lett Ludwiggól és megszökött otthonról. Egy erőd tetején próbált életének végét vetetni, de mellé lőtt. Ezután Karl visszakerült édesanyjához. Erdödy grófnő végre elmondja a végrendelet titkát, és Schindler megindult, mostmár ténylegesen felkutatni a „halhatatlan kedvest”.

A filmben a „halhatatlan kedves” Karl anyja, Johanna, Karl pedig Ludwig fia volt. Johanna és Ludwig szerelmesek voltak, de Ludwig elhagyta őt. Ludwig halála előtt még megírta, hogy átadja Karl-t Johannának. Schindler átadta a végrendeletet Johannának és tovább állt. A végrendelet még leírta azt, hogy miért nem tudtak találkozni akkor, amikor Beethovenre várt a hölgy.

Zárógondolatok

A film többé-kevésbé valós tényeken alapul, s a film rendezője, Bernard Rose, azt állítja, hogy Johanna van Beethoven volt a „halhatatlan kedves”. Ez egy olyan állítás melyet még egy Beethoven kutató sem jelentett ki. Az sem egészen biztos, hogy Karl Johanna és Ludwig fia lenne. Mindenesetre Beethoven Jozefinhez írt szerelmes levelei 1957-ben kerültek nyilvánosságra. A filmet ihlető levél részletét a 3. ábra mutatja be. Forrás: Net2 és Net3.

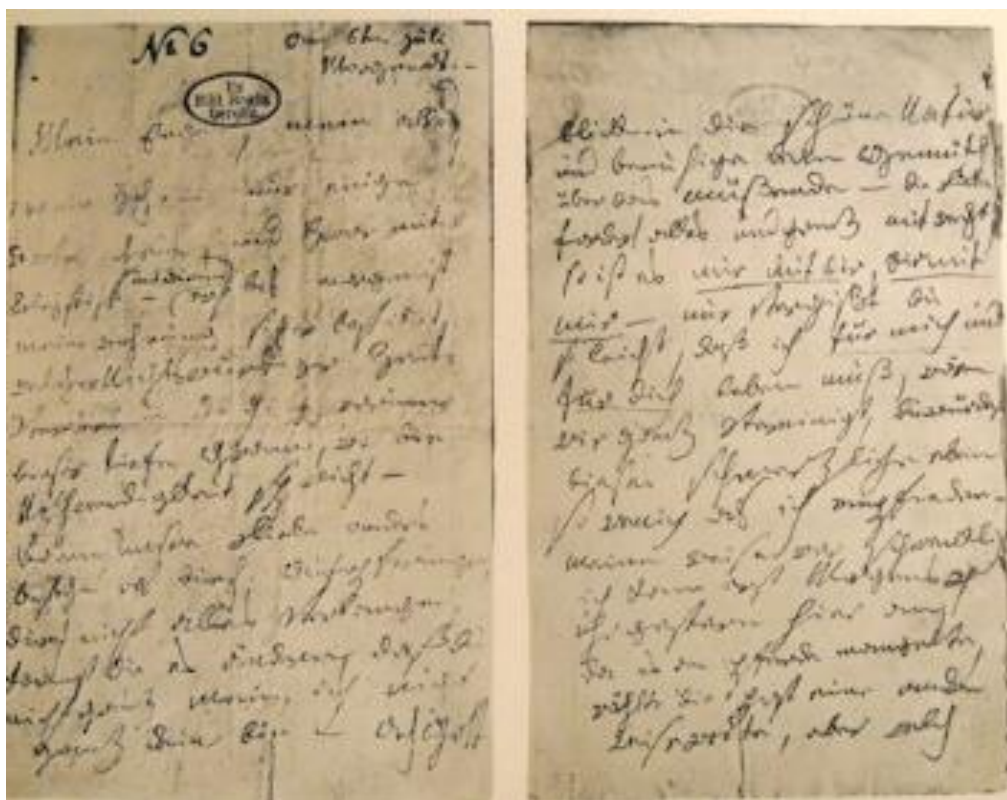
Köszönetnyilvánítás

A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium és a Nemzeti Tehetség Program NTP-NFTÖ-22-A2-0256 pályázati azonosítószámú támogatásával valósult

meg. A támogatást ezúton is tisztelettel köszönöm!

3. ábra: Levél a „halhatatlan kedves”-hez; Forrás: Net2, net3

Irodalom

Cooper, Barry (2000): *Beethoven*. Oxford (US): Oxford University Press. ISBN 9780195313314

Goldschmidt, Harry (1977a): Beethoven in neuen Brunsvik-Briefen. *Beethoven-Jahrbuch 9* (1973/1977), pp. 7-146.

- Goldschmidt, Harry (1977a): Um die Unsterbliche Geliebte. Eine Bestandsaufnahme. Leipzig. (*Beethoven-Studien* 2.)
- Hornnyák Mária (1993): *Beethoven, Brunszvikok, Martonvásár*. MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete, Martonvásár
- Mező Ferenc (2023): *Pszichológia történeti metszetek: Galton, az eugenika és az intelligenciakutatás sötét múltja (1. rész)*. OxIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat, 2023/1. 55-65. DOI [10.35405/Oxipo.2023.1.55](https://doi.org/10.35405/Oxipo.2023.1.55)
- Net1. Megnyitva: 2023.06.22. URL: <https://www.imdb.com/title/tt0110116/>
- Net2: Megnyitva: 2023.06.22. URL: <http://virtualis.sk-szeged.hu/kiallitas/beethoven/halhatatlan.html>
- Net3: Megnyitva: 2023.06.22. URL: <https://www.openculture.com/2014/01/read-beethovens-lengthy-love-letter-to-his-mysterious-immortal-beloved-1812.html>
- Schindler, Anton (1845): *Biographie von Ludwig van Beethoven*. 2. verm. Aufl. Münster
- Stieler, Joseph Karl (1820): *Portrait Beethovens mit der Partitur zur Missa Solemnis*. Megnyitva: 2023.06.22. URL: web.archive.org/web/20160623080009
- Székely Júlia (1961): *A halhatatlan kedves*. Zenemű Kiadó, Budapest.
- Tellenbach, Marie-Elisabeth (1983): *Beethoven und seine „Unsterbliche Geliebte“ Josephine Brunswick. Ihr Schicksal und der Einfluß auf Beethovens Werk*. Zürich